

De Zwarte Marjan

Ca 80 meter achter Bootjesven bevond zich in een weide het Koloniehoevetje van Zwarte Marjan. In de volkstelling van 1830 staat ze genoteerd als Marie-Ann Rubbens, met het beroep vroedvrouw. Haar man was landbouwer Frans Van Buyten. Samen hadden ze zes kinderen toen ze in 1828 vanuit Zele in Wortel arriveerden. Bij hen woonde ook nog het weeskind Francisca Verlent. Kort na hun aankomst werd hun dochtertje Amalia Van Buyten geboren. Dit gezin kwam terecht in hoevetje nr.3 van "Kolonie 2".

Frans Van Buyten (geboren te Hamme op 28-11-1789) kwam uit een familie van zeeldraaiers en touwslagers.

Maria-Anne Rubbens (geboren te Hamme op 18-09-1789), was de dochter van een meelkoopman Joannes Rubbens en Anna Catharina Deschutter. Marie-Anne was het oudste kind uit het eerste huwelijk. Haar volle zuster overleed kort na de geboorte. Marie-Anne had nog wel stiefbroers en -zussen uit het tweede huwelijk van haar vader.

De familienaam Rubbens is in Zele onlosmakelijk verbonden met het distilleren van jenever en likeur. De gekende jenever- en likeurstokerij Rubbens Gebroeders in Zele werd in 1817 opgericht door de vermogende landbouwers-familie Rubbens.

Over de frivole acties van Marie-Anne Rubbens in Hamme, Grembergen of Zele zijn er geen concrete bewijzen. Hamme was evenwel gekend voor de aantrekkelijke zwartharige, donkerhuidige en wulpse vrouwen, die het niet zo nauw namen met de goede zeden. Ca een eeuw geleden was Hamme gekend als een plaats waar je best geen kermis ging vieren... De meisjes van Grembergen mochten er niet naartoe en aan de jongens werd het afgeraden.

Hun huwelijk

Frans Van Buyten en Maria Anna Rubbens huwden op 24 mei 1809 in Hamme, twee maanden na het overlijden van Marie-Anne's vader en 2,5 maanden na het overlijden van Frans' vader.

Kort na hun huwelijk verhuisde het jonge gezin naar Grembergen. Daar werden zes kinderen geboren: Paulus (1810), Victoire (1811), Eufrasie (1815), Jan (1819), Maria (1822) en Benedict (1824). Toen buurmeisje Suska Verlent (1816) twee jaar was, werd ze wees, en werd ze opgenomen in het gezin Van Buyten-Rubbens.

Hoe de familie Van Buyten-Rubbens in de armoede terecht kwamen, is niet bekend. Geraakten ze in een totale verarming na een overstroming (vlak aan de Schelde!) of na een hoevebrand? Door een gebrek aan bestaansmiddelen werden ze door het Arm-bestuur van Zele vermoedelijk doorverwezen naar Wortel-Kolonie. Of vader Van Buyten erin slaagde om deze tien monden voldoende te voeden, is niet gekend. Het was zo-wie-zo een hele kunst om in Wortel aan landbouw te doen op deze onvruchtbare bosgronden.

Het was Zwarte Marjan die het gezinsinkomen aanvulde met de verkoop van (eigengemaakte?) sterke drank. Was zij dan toch familie van de gekende jenever- en likeurstokerij Rubbens in Zele?

Hoewel het echtpaar Van Buyten-Rubbens zeker hun best deden om de eindjes aan elkaar te knopen, was het toch de reputatie van de vrouw die als Zwarte Marjan haar sporen naliet in de volksverhalen. Soms ging het er daar wel vrolijk aan toe. Zij nam het ook niet zo nauw men de normen en de zeden. De fles jenever stond nooit ver weg...

Mogelijk ontstonden de volksverhalen ook omdat zij als vroedvrouw vaak teveel wist (o.a. over buiten-echtelijke kinderen). En een vroedvrouw kende ook heel wat kruiden en geneesmiddelen...

Wat is waarheid en wat is fictie in de volksverhalen? Maar ... waar rook is, is er vuur!

Vertrokken uit Wortel?

Toen de Hollandse Maatschappij van Weldadigheid in 1830 werd ontbonden, verdwenen de meeste bewoners. Zij trokken terug naar de streek waar ze vandaan kwamen. De familie Van Buyten-Rubbens keerde niet terug naar Grembergen, maar verhuisden naar Merksplas, naar wijk 2 (in 1847) en wijk 1 (in 1859).

Marjan Rubbens overleed op 57-jarige leeftijd te Merksplas op 22 januari 1847. In de volksmond werd verteld dat ze zich zou hebben opgeknoopt en dat ze soms nog kwam spoken boven Bootjesven, maar in de overlijdensakte wordt daarvan geen melding gemaakt. De familie woonde op dat moment in wijk 2, huisnummer 10.

Haar man, Frans Van Buyten, mocht 69 jaar worden. Hij overleed op 20 januari 1859, wonend in wijk 1, nr.100.

Suska Verlent (het weeskind) keerde wèl terug naar Grembergen. Op 15-06-1838 kreeg ze als 22-jarige vrouw een kind van een onbekende man en doopte hem Franciscus. Het kind overleed vijf dagen later, op 20-06-1838. Daarna is er van haar geen spoor meer te bekennen.

De "hut van de Zwarte Marjan" bleef nog enkele jaren bestaan. Bij slecht weer diende deze later als schuilplaats voor schapen, voor douanen, voor de landlopers die in de nabijheid werkten, of voor pas ontsnapte vagebondjes.

In 1948 werd het gebouwtje definitief afgebroken.

Het bier.

René Schoofs en zijn vrouw Hilde breidden het assortiment van hun huisbrouwerij Vagebond verder uit. Nieuwkomer is het bier Zwarte Marjan met een alcoholgehalte van 6,5 vol.% en gebrouwen met alleen maar natuurlijke ingrediënten, zoals water, gerst- en tarwemout, hop, gist en ... braambessen. "Braambessen groeien voldoende in de streek", vertelt René. "Ik denk dat Zwarte Marjan het eerste commerciële bier is dat die vruchten als ingrediënt gebruikt. Je verwacht daardoor dat het bier een zoete fruitsmaak heeft, maar dat is niet het geval. Wij maken nog altijd bier en geen limonade. De Zwarte Marjan is als zomerbier een perfecte dorstlesser."

René en Hilde brouwen op ambachtelijke wijze momenteel 10.000 liter bier per jaar. Er komen kortelings drie nieuwe tanks bij van elk 850 liter zodat de productie kan verhogen tot 30.000 liter per jaar. Voor het brouwen op zich is niet veel plaats nodig, het is de stockage welke de nodige ruimte vraagt. De brouwerij is op de huidige locatie dan ook stilaan uit zijn voegen aan het barsten. Naast de Vageblond en de Vagebruin wordt daar nu ook nog de Zwarte Marjan aan toegevoegd. René leerde haar naam kennen door een tentoonstelling in het Stedelijk Museum van Hoogstraten enkele jaren geleden. Deze wulpse dame herleeft nu in het fruitbier. Het eerste brouwsel was direct uitverkocht, het tweede brouwsel zal half september terug op de markt komen. Voor zij die deze nog niet geproefd hebben, ook nu zal snel zijn de boodschap worden.

Daarnaast worden nog diverse bijzonderheden gemaakt zoals de Vageblond groene hop, Vageblond Primeur met een hopbel in de fles, Vagebruin quadrupel en Vagebruin quadrupel gelagerd op whiskyvaten van 'Belgian Owl'. Ook voor derden wordt er gebrouwen, maar gezien de eigen bieren voorrang krijgen is dit eerder beperkt.

KG

Bronnen:

- > Gemeentelijk archief Hoogstraten: lijst van bewoners in Wortel-Kolonie in 1830.
- > Gemeentelijk archief Merksplas.
- > Info verschaft door de heemkundekring van Hamme.
- > Mondelinge mededelingen door meerdere zegsliden van Wortel.
- > Mondelinge mededeling van René Schoofs, eigenaar van brouwerij Vagebond.